

1 Wp. 3960 74

ПРОБЛЕМ СИРОМАШТВА
у човеку и у књижевности

Неумoran је бунт човека против сиромаштва и неуморна је победа сиромаштва над свим бунтовима. Човек је готов да страв одмах одвише упрости, да сиромаштво сведе на питање телесних и друштвених потреба и да проблем сиромаштва неже искључиво за питање друштвеног уређења. Књижевност мало дубље задира у ствар. Она се до душе такође труди да помогне човека у борбу против сиромаштва на начин који

Неуморан је бунт човека против сиромаштва, и неуморна је победа сиромаштва над свим бунтовима. Човек са секиром у руци јуриша на сиромаштво и удара, а сиромаштво је бесиртно. Не види човек да је сиромаштво проблем који хава у два света, овај и онај, свет материје и духа; и не види човек, јадан не био, да је он у ^{спирит} свој једна протамена сиротињска материја, иначе не би могао прелазити у духовно. Сиромаштво је проблем земље и неба, не само проблем друштвени. Честе сиромаштво у много случајева последица ствари, али је у далеко живје случајева ствар по себи. Сиромаштво има безброј ликова и типова. Обратите отру пажњу на социалне борце и на књижевнике, и ви ћете се уверити да сваки од њих заступа и истиче ^{непознати} један тип сиромаштва, једну врсту патника; да сваки од њих прогони једну врсту неправде. Ти разни ликови и типови доказују двоје: да сиромаштво може бити последица друштвеног уређења, и да је сиромаштво и оно само, то јест, једна тајанствена диспозиција у човечанству. Има људи који су сиромашни зато што су сиромашни, зато што је сиромаштво један вечни елемент у човеку, као и љубав, као и религија. Највећи колектив човечанства то је сиротиња! Колектив који је истоветан са целим светом, то је сиротиња! Најшире људско рођаство, и најраспрострањенији језик, то је сиромаштво! Најчешћи мотив књижевности кроз сва времена и стилове, није љубав, него сиромаштво! Човечанство, то је другим речма сиромаштво! Богаташи су само ситна разбацана острва која плоче по нама сиромасима, да би се пре или после срушила у нас. Сиромаштво је једна од тајни овога живота; као такво оно је нерешљиво и неистребљиво. Оно је дело природе човечје, битни део, неумрли део. Оно је у чвекљем савршенству, и у чвекљем несавршенству. Неко је сиромаш због порока, неко је сиромаш због врлина. А пороци и врлине су вечне ствари. Сиромаштво, као и љубав и религија, стална

je borba dobrih i zlih sila u човеку, i zato iz siromашtva proizilazi страда-
 ње, али ~~proizilazi~~ i nepota. I proizilazi ono što je ~~na~~ nad nepotom nepota, ~~mir~~
 духовни: онај од свега jači osmeh, од свега светлији osmeh, ^{na} на лицу siromашtka.
 Велики песник Рилке, један од највећих у свету, ~~само је једну песму могао свевати у једном стиху:~~
~~Само је једну песму могао свевати у једном стиху:~~ "Siromашtvo је велики
 сјај изнутра", Die Arbeit ist ein grosser Glaube aus innen. ~~Siromашtvo је~~ ^{siromашtvo је} чо-
 века кроз узасне страhове, ~~јер се siromашtvo спочетка боји свега и~~
 свакога. Али siromашtvo најзад одведе човека у религиозни мир, који се једини
 не боји никога и ничега. Само siromашtvo може одвести у мир који је апсолут-
 но бестрашје, који је изашриен и са смрћу. ^{у живот се смрт.} Св. францискус је сажео глед си-
 машtva у ^{велике} две речи: "Тако сам једно са Господом и светом кроз мир, да су ми
 смрт и живот једнако ~~задовољство~~."

[Књижевност живи од проблема, она је у сталном напору
 да тумачи и ~~pretrfuje~~ ^{pretrfuje} живот. Блесне ли негде нова светлост, јави ли се негде
 загонетна сенка, очи писаца су прве да уоче једно и друго. Јесу ли научници
 или друштвени борци објавили да старе друштвене теорије и праксе нису исцрп-
 ле проблеме егзистенције, писци се смеју, они су то већ давно казали и виде-
 ли, и кажуће, ако треба, још jaче. Над је социјализам објавио борбу против си-
 машtva извесних класа, Бернард Шо је објавио: "Ја мрзим siromашtvo ^{гомила}!" То јест,
 мрзи га, јер је siromашtvo оно што има апсолутно да ишчезне са света. ~~Ша~~
 и јака реч кинге. У пракси, Шо је успео ~~самак-да-ишчезне~~ ^{укасно} у оном што
 није желео: да се он лично ^{у мери} обогати; а није успео да siromашtvo "ишчезне", иако
 су напори векови били искрени, дивни, дубоко човечански; енглески Страјни. Лон-
 дон је препун сиротиње свих типова и ликова. ^{карикло} Уред Лондончани се ~~нападно~~
~~нападно~~ ^{уци} да је siromашtvo проблем који хвата у два света. ^{Друге} ~~сећа~~ ^{сећа} стар-
 рог грчког писца Хесиода, и редака из његова дела Радови и дани, где стоји: ~~ка~~
~~ка~~ ^{да} ~~копостане~~ тежка сиротиња што срце разједа. "Јер знај, и она је дар бого-
 ва". Напредавши Хесиода и Шо, ми смо истакли два екстремна гледишта на ~~ствар~~
 siromашtva. У смислу наше тезе: да siromашtva хвата у два света, Шо је у својим
 књигама обрадио проблем siromашtva као ствар овога света; ~~а~~ Хесиод је под-
 вукао ону страну проблема која гледа у онај свет. Књижевници, природно је, јер
 је и талант једностран ~~ја~~ обдареност, ~~стоје~~ ^{стаје} ~~на~~ једностраним стаја-
 њима. ~~Другу~~ ~~копостане~~ ~~тежка~~ ~~сиротиња~~ ~~што~~ ~~срце~~ ~~разједа.~~
~~Нова~~ ~~ј~~ ~~књижевност~~ ~~која~~ ~~је~~ ~~много~~ ~~у~~ ~~служби~~ ~~о~~ ~~во~~ ~~во~~ ~~во~~ ~~во~~ ~~во~~ ~~во~~ ~~во~~ ~~во~~ ~~во~~ ~~во~~ ~~во~~
 Новија књижевност која је много у служби ~~о~~ ~~во~~ ~~во~~ ~~во~~ ~~во~~ ~~во~~ ~~во~~ ~~во~~ ~~во~~ ~~во~~ ~~во~~
 њих проблема, критикује ^{са великом} ~~са~~ великом, екстремном ~~responsivitu~~ "узроби" siromашtva.

покрајинама. Имамо и нешто лепе традиције у мисли о сиромаштву; код старих мистика ~~има~~ грчко источне вере. На жалост, та је литература ~~највише~~ писцима слабо позната. ~~Има~~ У нашој књижевности ~~има~~ проблем сиромаштва ^{јасна се} углавном као сиромаштво које хвата у један свет; ^{сиромаштво} ~~има~~ чини се зависним, како је данас правило, само од друштвеног уређења. Ми смо живахан свет, и пуни смо интереса за нове мисли, пројекте, окупљања. ~~Над~~ су писци и борци великих народа објавила да старе друштвене теорије и праксе нису исцрпиле проблеме човекове ~~економије~~ егзистенције, све напредније код нас почело је такође да живаје расуђује о друштвеним питањима. Наравно, према великом свету, ми смо ^{наши} ~~наши~~ нејака живота, ~~има~~ најмању побуну главе ^{наш} ~~наш~~ барикадицу срца плаћамо јаким личним потребима, болом који долази од брзог схватања појава, и ^{наш} ~~наш~~ спорог схватања ~~наш~~ испод појава. Свакако, сјајно умете ~~наш~~ казати НЕ и залетети се с борбеношћу. А већ познато је да смо даровити за ударе јаког калibra и ~~наш~~ треба одмерити другог, и над их треба претрпети. Милош Крлежа је сам собом олимпско такмичарско поље, и сам себи Пиндар. ^{Голубо,} ~~наш~~ распао је агон ^{у агонији} ~~наш~~ писца, и до данас има ~~наш~~ у тој борби, радоста од лепог и лепепог. И код Крлежа, а тек код његових следбеника, девава се да проблем сиромаштва послужи мање за литерарну и начелну грађу, више као барут протеста и пропаганде. Крлежа се завети, и свој доиста ~~наш~~ јулитарски гнев излије у речнику ^{наш} ~~наш~~ пролетерском. Али Крлежин завет је увек агон, а његов текст увек анализа. Други, анализу бацају под сто, а само неки њен вишак забављају у причу. мора се признати, пишу сви ти писци почесто доста јаким писмом. Али са мање јаким ~~наш~~ мислима. ~~наш~~ Стегну писати некако на начин литургија за анатемисање: до досаде терају ~~наш~~ ђавола, били бицидри наставити с тим до сутра, до идуће године. Пишу као да би хтели рећи: томе мом човеку или жени у роману ~~наш~~ не треба никаква идеја овога или онога света, не треба им ни глава ни душа, треба само да што реалностије пропадају од сиромаштва, и пропадајући да сартротику бесова у себи ирзе оно богатство које им писац као неки добар залогој, стално подмиче под нух и мус. ^{Сартротику или други} Међутим, писци, захуктани, не виде ~~наш~~ своју рођену причу, не виде да је она правилно почела; ~~наш~~ несомислосно богатства — које је као сиромаштво вечни елемент овога света — него са осудом неморала богатског; ~~наш~~ не виде да ~~наш~~ прича промази ~~наш~~ ако ~~наш~~ богатство остаје сиромашу ~~наш~~ жељен залогој, ^{наш} ~~наш~~ модел, нада и циљ. Јер ако је пролетер у дну себе један буржуј који само зато није буржуј што нема средстава да буде буржуј, текно онда и тој књижевности, и сваком колективизму, ~~наш~~ и сиромаштву.

Кратко речено: књижевност наших времена обрађује

сиромаштво безмало искључиво у једном лику, у лику пролетера. Писци, ~~не~~ зато што су социални писци, затварају спољашње и унутрашње очи пред истином: да се сиромаштво простира од материјалног и друштвеног проблема до судбинског проблема. И да је друштву као регулатору живота утолико теже на мучном послу око сиромаштва, ~~како~~ ^{увидају се} понекад читавом провалијом уда^{вају} од свог предмета. И то друштво, и та друштвена књижевност ~~не~~ неће да ^{каже} да је сиромаштво елемент уткан у сваколики живот човека, у материјални и духовни живот; и да^{чи} такав елемент не може бити само болест и муга, ^усатана којег треба видела гонити. Кад приказују сиромаша, писци га ~~не~~ приказују симфониски трагично, него искинито ~~како~~ из целости, осуђенички трагично. Као мученика у паклу који нема личности, и нема ~~свој~~ става према својој невољи, него ~~је~~ само материјом својом подлежи једном истом пакленом књижеву. Међутим, пакла на земљи нема у смислу осуђеништва! Човек у животу, и најсиромашнијем, није никада сам, и потпуно без средстава олакшице. Једаред има државу и друштво да га заштите против природних недаћа; други пут има природу да га заштити против друштвеног немара. А увек има дух, који судбину и патње тумачи шире него ма која литература. Дух зна компенсације скривене у личности, за које компенсације писци знају само ~~како~~ ако су их лично искусили. Леон Блоа их је знао. И знају ^{на}толени људи који сиромаштво своје сматрају ^{одредбом} задатком, ~~или~~ "даром богова" како рече Десиод. Читамо ^упричи о раднику на стругари са бедном надницом; ~~и~~ тиме нам је писац дао целог човека. Та надница, то је човек. ~~Због~~ те наднице није човек много раније; због те наднице употребљује своју жену животински; због те наднице су му ~~жени~~ само због ње, сведеца улепшана од косне служке; због те наднице постоји око радионица читав когор проституција, које такође све базде оделом и телом. Међутим, вада^{се} ту у непосредној близини раздваја у пет рукава и плете се људма у ноге. ~~И~~ и плету им се у ноге и отпаци ^{приво} ~~за~~ загориао; струготина ^{се} ~~згрће~~ згрће ~~се~~ копатама и ~~баш~~ баш. ^а дак све је сирад, ваг, слина, неопраност, ~~због~~ ^{због} ~~оце~~ ^{оце} ~~бапе~~ ^{бапе} ~~поднице~~.

Истину каже та књижевност кад нам објављује: да су читави својеви друштва изрекли НЕ, да^{су} отказали разна стара оправдања и смислове.

Истину каже та књижевност кад свошпатава; да је многи ранији идеалист отказаво смисао свом идеалу, ^{идеји} ~~идеји~~ радник отказаво смисао свом ^{по}тадашњем раду; читави својеви сиротиње отказали смисао свом сиромаштву. ~~Чак~~ су писци отказали смисао

сиромаштаа: "Мучен целога века бедом, данас ~~оно~~ сам увао у 70-ту годину живота, свеједнако несигуран како ћу даље постојати".

Многи млад писац данашње друштвене приче, стварне приче ^{на два} ~~добра~~ један вид сиромаштаа којон истиче — док о безброју других видова, тамних и светлих, нема појма — да је ^{сујне} само један део и можда само данас тако страшно актуелан део ~~само~~ осталог сваковрсног сиромаштаа, које данас, поред ствари, није актуелно, али може постати актуелно и зонети ^{одавно згасавио} сасвим други поглед на сиромаштво. Смеће с ума младих да је општа и равна правда заступљена само на гробау; док је живот неправда, ~~само~~ сва динамика живота условљена неправдама, ~~само~~

~~само~~ које овда онда прекида нека скупо плаћена преграда. Једном речју: заборавља се оно ^{особно:} да проблем сиромаштаа хвата у два света, ^{"га га га"} ~~особно~~ тешка и завидна блага материалног ~~само~~ од овога света и у рукама једруштва добрићелом, и треба то закидаше с ^{само упути се на} десет револуција главе и срца. Ни бол човеков од сиромаштаа, од оног је света; и тај је бол проблем духовне снаге која ^{својој} не зна за пора ^{мисао за} која ~~само~~ три ~~са~~ закидаша, која је победник када ^{год је} доста јака. А та јачина не зависи од друштвеног уређења, него од духовног уређења у човеку. Сиромаштво остаје бесиртно искушња, и бесиртан сјај, "сјај изнутра", наравно. Немања решење проблема ~~сиромаштаа~~ сиромаштаа на овој земљи ни Диогенове тампе, ни стреле, ни молитве.

Два су потстицања и наговља за младу наку камјениост социалног праца. Једна је: искрено пробуђено друштвено ~~осећање~~ осећање и саосећање. Друго је : Мирослав Крлежа. Крлежа је велики дар ~~велики~~ велико срце. Његови су хоризонти далеки, ~~само~~ додирују оба света, обухватају велики колектив сиромаштаа. Проблем Крлежине литературе је несавладљив, дубоко трагичан. Не савлађује га ни Крлежа. Као што ниједан велики писац није савладао свој проблем. Данашња мука ^{затвара саборности} друштва, то је ипак само један ^{талуки намаја} ~~крж~~ ^{на} директор Крлежина круга. ~~Крлежа~~ Крлежина је целокупна друштвена историја као један непрекидни јавк ~~осуђених~~ ^{и бивше саопштавање оу срца на ср масовне} страдалних, ~~милосрдних~~ ^{на} визија "Крлежина" сва друштвена историја као вечито одлагање праде кроз све, кроз религије, филозофије, друштвене науке, институције, револуције. На Крлежином великом ^{на} обухвату налазе се све станице: буржуј, високи клир, мибилисани војска, ~~само~~ хват. Али млади писци међу многим станицама не виде даје; општа велика снага са Крлежином и још важије.

обла, мислала;

пролетер, па затим: критика претња, жестока погрда. Разумљиво је да млади писци радо улазе и сами у тај обухват. Али млади писци две станице обично не обазе: ^{доту својим облас} општа великоликоса Крлежина; и, што је немир од једне туге без лека. Зна Крлежа да је проблематика само онда вредна литературе кад је велика, а кад је велика, онда је и вечна, нема јој роцења ни доврчења. Али Крлежа је ^{доту} писац међу писцима. Он ^{доту} ући у стварност, и изаћи из стварности. Баллада о Петрици Керемпуку баллада је о сиромашћу, али то је ^{сиромашћу} онај жанр које је предмет чисте уметности, које хвата у два света. Петрица је вечан. Баллада о њему није писана ради претње и буње, него ради поезије, ради сузе, ради чистог осмеха над свим људским страдањима, па и над сиромаштавом. Петрица је великојтаница у свету Крлежину. ^{Петрица} је вечна човека човечанство у сиромашном селу које лежи како живи тамо где се прави хлеб за цео свет без разлике, дакле тамо где не сме бити штрајкова и буна, јер се с хлебом не пада ни кава ни крвава. Петрица је херој сиромаштаа, ^{векс} мирна победа над свим пролазним стварностима. Петрица је све ^{своје} важне ^{своје} фигуре књижевности, трагичне или комичне, тај Петрица ^{свој} није проза "друштвен". Није, и савршено. Јер у човеку има овај и овај свет, и неће свакогда се веже само за овај. И наједан писац или песник, макар знатан, нема права везивати иску чоиво за проблеме овога света мога било, па ни сиромашка Петрицу. ^{Крлежа се з} Петрица Керемпуку ^{ниси} отрине ни о победи ни о васлу проблематичу. И та ни, Петрица је и истрага Крлежу из друштвене садашнице и стварности, макар за тренутак. То једоста. Свака је победа ствар тренутна, одлучна Вели на Крлежина о сиромашћу, то је Петрица, макар за тренутак.

~~Петрица Керемпуку ниси отрине ни о победи ни о васлу проблематичу. И та ни, Петрица је и истрага Крлежу из друштвене садашнице и стварности,~~

~~макар за тренутак. То једоста. Свака је победа ствар тренутна, одлучна Велика Крлежина о сиромашћу, то је Петрица, макар за тренутак.~~

~~Исприја Велу~~